

Wargéus, Pernilla
Pernilla.Wargeus@skane.se
Helin, Christer
Christer.Helin@skane.se

MOTIONSSVAR

Datum 2024-05-30
Ärendenummer 2023-POL000272

1 (7)

Motion En tryggare vård för HBTQI-personer i Skåne

Ordförandens förslag

Personalnämnden föreslår Regionstyrelsen föreslå Regionfullmäktige följande:

1. Regionfullmäktige anser att motionens första och tredje att-satser är besvarade med motionssvaret.
2. Regionfullmäktige avslår motionens andra att-sats.

Sammanfattning

Charlotte Bossen (C) och Birte Sandberg (C) har i en motion föreslagit:

- Att Region Skåne ska erbjuda hälso- och sjukvårdspersonal utbildning kring förtryck och diskriminering samt hbtqi-kompetens
- Att alla offentliga vårdcentraler i regionen ska hbtqi-certifieras
- Att Region Skåne ska ta fram en strategi för att stärka hbtqi-personers psykiska hälsa.

I ärendet finns följande dokument:

1. Motionssvar 2024-05-30
2. Motion 2023-08-04

Överväganden

Förkortningen HBTQI står för homosexuella-, bisexuella-, transpersoner-, queera och intersexpersoner. Transperson är ett paraplybegrepp för personer vars könsidentitet eller könsuttryck inte stämmer överens med det juridiska kön personen tilldelats vid födelsen. Queer är ett mångfacetterat begrepp som handlar om ett normkritiskt förhållningssätt till kategorisering av människor utifrån sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck. Intersexvariation är ett paraplybegrepp för medfödda variationer i kroppens utveckling som inte passar in i mallen för manligt eller kvinnligt. Data från Region Skånes folkhälsoenkät 2022 visar att 88 procent av befolkningen 16 år och uppåt definierar sin sexuella identitet som heterosexuell. Övriga 12 procent fördelar sig på alternativen bisexuell (3,5 procent), homosexuell

(1,5 procent), ”annat” (drygt 2 procent) samt ”vet inte” (knappt 5 procent). På frågan ”Är du eller har du varit transperson” svarade 0,77 procent ”ja”, 1,14 procent ”vet inte” och 98,1 procent ”nej”.

Region Skånes folkhälsoenkät 2021 för skolelever i årskurserna 6, 9 och gymnasiet årskurs 2 innehöll ingen fråga om sexuell läggning, men däremot en fråga om biologisk kön (pojke/flicka) och vad man identifierar sig som (pojke, flicka, annat). 98 procent av eleverna identifierade sig med sitt biologiska kön (cis) medan 2 procent antingen svarade det motsatta könet (trans) eller ”annat” att identifiera sig mellan, bortom eller med båda könskategorierna kvinna/man (icke-binär). Elever som inte identifierar sig med sitt biologiska kön är oftast icke-binära (75 procent) och mindre ofta transpersoner (25 procent).

Skillnaderna i hälsa mellan HBTQI-personer och den övriga befolkningen gäller i synnerhet psykisk hälsa. Även suicidtankar och självrapporterade suicidförsök är mer vanligt förekommande bland HBTQI-personer, särskilt transpersoner och bisexuella kvinnor. En nationell kartläggning från 2022 visar att unga HBTQI-personer har sämre hälsa, högre suicidrisk, oftare mobbas och oftare utsätts för sexuellt våld jämfört med ungdomar i befolkningen som helhet. HBTQI-personers sämre hälsa och suicidrisk kan kopplas till utsatthet för fördomar, diskriminering och våld på grund av omgivningens negativa föreställningar om sexuell läggning och könsidentitet.

Nationell strategi

En nationell strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck antogs av regeringen 2014. Denna kompletterades 2021 med en nationell handlingsplan för HBTQI-personer lika rättigheter och möjligheter i syfte att kraftsamla arbetet med konkreta åtgärder för perioden 2020–2023. Handlingsplanen och strategin utgör gemensamt grunden för det fortsatta arbetet inom området. Bland strategins och handlingsplanens åtta fokusområden ingår ”Våld, diskriminering och andra kränkningar”, ”Unga HBTQI-personer”, ”Äldre HBTQI-personer” och ”Hälsa, vård och sociala tjänster”. Regeringens målsättning för fokusområdet ”Hälsa, vård och sociala tjänster” är att HBTQI-personer ska ha lika förutsättningar och möjligheter som heterosexuella och cispersoner att uppnå en god hälsa och erhålla en jämlik vård och social omsorg.

HBTQI-personer lyfts även i andra nationella strategier och handlingsplaner som en grupp vars hälsa och rättigheter behöver stärkas. Några exempel är:

- Nationell strategi för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) (Folkhälsomyndigheten, 2020)
- Nationell handlingsplan för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (Folkhälsomyndigheten, 2023)
- Samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel

om pengar (Regeringens skrivelse överlämnad till riksdagen 220324)

- Förslaget om en ny nationell strategi för psykisk hälsa och suicidprevention (som tagits fram av 26 myndigheter och presenterades för regeringen den 1 september 2023).

Nationell strategi för psykisk hälsa och suicidprevention

Den kommande nationella strategin för psykisk hälsa och suicidprevention är tänkt att fungera som en plattform med en gemensam vision och gemensamma mål för många av samhällets aktörer (myndigheter, regioner, kommuner, ideella sektorn och allmänheten). Förslaget genomsyras av flera olika perspektiv (barnrättsperspektiv, ungdomsperspektiv, funktionshinderperspektiv, jämställdhetsperspektiv) men i förslaget framförs explicit att även HBRQIperspektivet behöver beaktas i det fortsatta arbetet.

Pågående aktiviteter i Region Skåne som särskilt berör HBTQI-personer

HBTQI-personer är en viktig målgrupp för flera hälso- och sjukvårdsaktörer i Region Skåne. Några exempel är:

- Centrum för sexuell hälsa (CSH). Testning, smittspårning och behandling av könssjukdomar. Förebyggande hivbehandling för män som har sex med män.
- Traumamottagning Centrum för sexuell hälsa (CSH). Nystartad januari 2024. Medicinsk och psykologisk uppföljning, bedömning och behandling av posttraumatiskt stressyndrom efter sexuellt våld. Upptagningsområde södra sjukvårdsregionen.
- Könsidentitetsmottagning. Psykiatri Skåne har i uppdrag att bedriva nationell högspecialiserad vård, NHV, inom könsdysfori i samverkan med Region Östergötland från mars 2023. Samlokalisering av mottagningarna för barn och ungdomar samt vuxna nära Malmö centralstation. Upptagningsområde södra sjukvårdsregionen. Kirurgisk behandling i Linköping.
- Reproduktionsmedicinskt centrum (RMC). Hormonbehandling med anledning av könskorrigering.
- Sexologmottagningar. Tilläggsuppdrag till barnmorskemottagning, BMM. 30 sådana mottagningar i Skåne. Tar emot kvinnor, män och transpersoner, individuellt eller i par.

Region Skåne har även två IOP (idéburna offentliga partnerskap) med HBTQIpersoner som tydlig målgrupp:

- RFSL Rådgivningen Skåne (Riksförbundet för homosexuellas-, bisexuellas-,transpersoners-,queeras och intersexpersoners rättigheter) Samtalsmottagning för HBTQI-personer, främst vuxna. Konsultativt stöd till yrkesverksamma inom exempelvis ungdomsmottagningar och sexologiska mottagningar.
- Sexualterapeutiska mottagningen. Drivs av RFSL Rådgivning och riksförbundet för sexuell upplysning Malmö (RFSU Malmö). Sexualterapeutisk verksamhet på

specialistnivå för vuxna samt konsultativt stöd till professionen.

Därutöver kan nämnas att ideella organisationer kan ansöka om statsbidrag för insatser som syftar till att förebygga spridning eller minska konsekvenserna av hiv/aids eller andra sexuellt överförbara och blodburna sjukdomar. Statsbidragen ska komplettera regionala åtgärder. De fyra ideella organisationer som för närvarande får statsbidrag i Skåne är: Noaks Ark Mosaik, Posithiva gruppen, RFSU och RFSL. Samtliga har utpräglat hbtqi-fokus.

Första att satsen: Region Skåne ska erbjuda all sjukvårdspersonal utbildning kring förtryck och diskriminering samt HBTQI-kompetens

Som en del i det systematiska arbetsmiljöarbetet ingår att alla arbetsplatser, med stöd av Region Skånes värderingar och regiongemensamma arbetssätt, aktivt arbetar med förebyggande åtgärder för att motverka diskriminering. Region Skåne har även en policy för lika rättigheter och möjligheter. Denna appliceras på kunder, patienter och medarbetare utifrån de sju diskrimineringsgrunderna.

År 2016 tog regionfullmäktige, i enlighet med nationella riktlinjer (SOSFS 2014:4), beslut om att all verksamhet finansierad av Region Skåne aktivt ska motverka våld i nära relationer, såväl förebyggande som genom direkt stöd till utsatta, för att bidra till ökad patientsäkerhet, folkhälsa och jämställdhet i Skåne.

Sedan 2018 finns ett regionalt vårdprogram mot våld i nära relationer som gäller för all verksamhet finansierad av Region Skåne. Det regionala vårdprogrammet behandlar fysisk, psykisk och sexuell utsatthet och fungerar som kunskapsunderlag och riktlinje för strukturellt arbete och agerande i enskilda fall. Vårdprogrammet behandlar frågor som gäller identifiering av människor i fysisk, psykisk och sexuell utsatthet, samt särskilt utsatta grupper (varvid HBTQI-personer identifieras som en särskilt sårbar grupp). 2023 uppdaterades detta vårdprogram till att även inbegripa hedersrelaterat våld och förtryck, ny lagstiftning samt ett tydligare barnperspektiv.

Genom de nationella föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2022:39) som publicerades november 2022, har kraven ökat på verksamheternas våldsförebyggande arbete. Vårdgivaren ska enligt förordningen fastställa rutiner och ta fram en handlingsplan för när och hur personalen i dess verksamheter ska ställa frågor om våld för att kunna upptäcka våldsutsatta och barn som bevittnat våld som behöver vård.

Hälso-och sjukvårdspersonal samt personal inom tandvården har möjlighet att kostnadsfritt ta del av (bland andra) dessa digitala utbildningar:

- Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK): Introduktionskurs som ger grundläggande kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Ett ökande antal medarbetare inom hälso-och sjukvården har tagit del av kursen (år 2023 var antalet 2262 i Region Skåne).
- Nationellt center mot hedersrelaterat våld och förtryck (NCH): webbkurs som ger en grundkompetens om hedersrelaterat våld och förtryck.

- Socialstyrelsen: Webbutbildning om hedersrelaterat våld och förtryck samt könsstämpning. Syftet med utbildningen är att öka kunskapen hos personal och chefer så att fler fall av hedersrelaterat våld och förtryck upptäcks, så att fler personer får rätt hjälp, stöd och insatser. Mot bakgrund av vad som ovan anföras anses att satsen vara besvarad.

Andra att satsen: Alla offentliga vårdcentraler i regionen ska HBTQI-certifieras

För att förbättra hälsoläget genom en likvärdig vård fattade Region Skåne 2014 beslut om att höja kompetensen kring frågor om bemötande, kön och sexualitet hos hälso- och sjukvårdspersonal. Satsningen genomfördes tillsammans med RFSL Rådgivningen Skåne som skapade en anpassad utbildningsmodell och stod för utbildning av grupperna. Efter avslutad utbildning erhöll deltagarna ett personligt diplom. Under projektperioden 2015–2019 utbildades 101 grupper om cirka 20 medarbetare, sammanlagt 2020 medarbetare. Kostnad för detta var cirka 4,5 miljoner.

Det finns även en mer omfattande och djupgående utbildning som leder till HBTQI-certifiering av en hel arbetsplats via RFSL AB. Kostnad för utbildning på plats är 70 000 kr för 8 personer, 120 000 kr för 9–15 personer och 130 000 kr för grupper på 16–30 personer. RFSL AB har sedan år 2008 HBTQI-certifierat 550 arbetsplatser i hela landet. Just nu finns det en (1) vårdcentral i Skåne som är HBTQI-certifierad enligt denna modell.

År 2019 fattade Region Skåne beslut om att HBTQI-utbildning skulle hanteras inom ramen för likarättsarbete, vilket inkluderar samtliga diskrimineringsgrunder (kön, könsöverskridande identitet och uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning samt ålder).

Region Skånes Likarättsakademi rymmer flera olika delar och initiativ om likarättsarbete:

- Likarättsdagar. Alla yrkesgrupper i Region Skåne välkomnas till två utbildningsdagar en gång om året. Likarättsdagarna startade 2014 och firar 10-årsjubileum i år med den nationella kongressen "Stora likarättsgalan 2024" 21–22 maj.
- Grundkursen Likarätt (två heldagar, 30 platser, 7500 kr vid uteblivande, annars gratis för arbetsplatsen) anordnas två gånger per år. Certifiering till Likarättsambassadör sker genom påbyggnad med Likarättsdagar (dag 1 och 2 med fördjupning dag 2). Utbildningen är tvärprofessionell och öppen för alla yrkesgrupper i Region Skåne.
- Likarättsakademin har sedan 2013 erbjudit RFSL:s digitala utbildning med HBTQI-fokus. Totalt deltog omkring totalt 500 medarbetare under åren 2022–2023. Finansieras centralt, ingen kostnad för arbetsplatsen. Begränsat antal platser. Diplom efter genomgången utbildning.

Sammanfattningsvis finns det för närvarande ett stort utbud av tillgängliga

utbildningar för vårdpersonal som berör kunskapsfältet HBTQI. Likarättsarbetet tillsammans med i ovan beskrivna utbildningar ger en god möjlighet för arbetsgivaren att höja kompetensen utifrån den enskilda personens eller verksamhetens behov av ökad kompetens. Beslutet att inkludera HBTQI-utbildning inom ramen för Region Skånes likarättsarbete innebär att alla grupper som definieras utifrån diskrimineringsgrunder lyfts. Ett större helhetsperspektiv kan vara mer tidseffektivt, minskar risken att vissa grupper inte alls uppmärksammas och kan även underlätta förståelsen för intersektionalitet (att vissa personer tillhör flera sårbara grupper samtidigt och därmed är extra utsatta). Mot bakgrund av vad ovan anförs anses att satsen ska avslås.

Tredje att satsen: Region Skåne ska ta fram en strategi för att stärka HBTQI-personers psykiska hälsa

Psykisk hälsa har under den senaste 10-årsperioden pekats ut som ett prioriterat område i Region Skånes budget och verksamhetsplaner och gör det fortsatt i verksamhetsplan och budget 2023 med plan för 2024–2025.

I vården av personer med psykisk ohälsa finns flera grupper som på olika sätt är särskilt utsatta och där särskild hänsyn behöver tas. En av dessa grupper är HBTQI-personer. Forskning visar att homosexuella, bisexuella, queera och transpersoner har sämre hälsa än övrig befolkning. Detta gäller framför allt psykisk hälsa, i synnerhet för transpersoner och bisexuella kvinnor. Hälsoskillnaderna kan delvis förklaras av att homo- och bisexuella och transpersoner är mer utsatta för diskriminering, trakasserier, våld och hot på grund av omgivningens negativa föreställningar om sexuell identitet och könsidentitet. Migrationserfarenhet kan vara en försvårande omständighet kopplat till HBTQI då detta inte sällan är anledningen till att en person tvingats fly. Allvarlig psykisk ohälsa kan innebära ökad risk för suicid.

Primärvården har i uppdraget första linjens psykiatri en viktig roll att fånga upp personer med ökad suicidal risk. Region Skåne arbetar utifrån Nollvisionen för suicidprevention, så att ingen människa ska behöva hamna i en sådan utsatt situation att enda utvägen upplevs vara suicid. En regional handlingsplan för suicidprevention 2018–2022 beslutades av Regionstyrelsen 2018 och Region Skånes suicidpreventiva strategi för 2023–2028 är en fortsättning på denna.

Alla anställda i Region Skåne erbjuds den digitala utbildningen SPISS (suicidprevention i svensk sjukvård) i vilken HBTQI-personer lyfts som en riskgrupp. Utbildningen är obligatorisk för anställda inom psykiatri och ambulanssjukvård. Under 2023 gick drygt 2000 anställda denna utbildning.

För närvarande pågår en uppdatering av den regionala strategin ”Tillsammans för psykisk hälsa. Regional strategi för psykisk hälsa 2024–2030”. I denna lyfts HBTQI-personer som en av flera särskilt utsatta målgrupper där särskild hänsyn behöver tas. Mot bakgrund av vad som ovan anförs anses att satsen vara besvarad.

Linda Allansson Wester
Ordförande

Johanna Holmberg
HR-direktör